

Základy práva

Zimní semestr – 1. ročník

1) Úvod do (studia) práva

Právo jako

- Multidimenzionální společenský fenomén...
- Právo je **mnohovýznamový pojem**
 - Normativní stránka – systém právních norem
 - Sociální stránka – soubor reálných právních vztahů
 - Hodnotová stránka – soubor hodnot
 - Psychická stránka – soubor představ, mínění, pocitů a prožitků subjektů práva
 - Politická stránka – mocenský nástroj
 - Ekonomická stránka – nástroj usměrňování ekonomických procesů

Právo a jiné normativní systémy

- Právo je systém pravidel regulující chování lidí s cílem uspořádat společenské vztahy
- Kromě práva regulují chování lidí také pravidla morálky, náboženství, sportu, etikety, tradice, pravopisu atd.
- Právo se odlišuje zejména **obecnou závazností, zvláštní formou a možností státního donucení**

Přirozenoprávní přístup k vymezení práva

- **Dualistický přístup** (přirozené a pozitivní právo)
- Nad platným právem každého státu existuje nějaké vyšší právo, kterému pozitivní právo nesmí odporovat
 - *Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou lze řešit jen tak, že pozitivní právo zajišťované předpisy a mocí má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho kdy rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako nenáležitě právo spravedlnosti ustoupit. **Gustav Radbruch***
- Zdroje přirozeného práva - příroda, Bůh, rozum
- Neměnné, věčné, univerzální
- Více než 2000 let starý přístup
- Idea spočívající více na víře než na rozumovém poznání

Pozitivistický přístup k vymezení práva

- **Monistický přístup**
- Právo má svůj původ v činnosti autoritativních orgánů státní moci („*legem ponere*“ = vytvořit zákon)
- Právo není podmíněno co do své platnosti právem přirozeným
- Právo je uzavřený logický systém, kde je možné prostřednictvím logické dedukce, z předem daných právních norem dospět ke správným právním rozhodnutím a to bez odkazu na sociální cíle nebo morální kritéria
- Změnitelné, dočasné, partikulární

Sociologický přístup k vymezení práva

- Právo je nutno zkoumat v jeho interakci se společností (v interakci práva na jedné straně a postojů lidí žijících v rámci práva na straně druhé)
- Zkoumá účinky práva na lidi a lidí na právo
- Nevidí právo v knihách (zákonících) – „*law in books*“, ale právo v jeho realizaci – „*law in action*“

Objektivní právo

- Představuje právní řád státu
- Soubor norem platných k určitému datu (užší pojem než právo pozitivní)
- Jde o otevřený systém
- Má dynamický charakter
- x subjektivní právo – oprávnění, realizace objektivního práva (něco konat, získat, oprávnění či nárok) a subjektivní povinnost
- Prameny práva v České republice: Ústava, ústavní zákony, mezinárodní smlouvy, zákony, zákonná opatření senátu, podzákonné právní normy

Heteronomní a autonomní právo

- **Heteronomní právo** – normotvůrce je odlišný od adresáta, působí vůči všem
- **Autonomní právo** – pravidla tvoří sami adresáti práva (účastníci právních vztahů),
 - jde zejména o smluvní právo, ale též o interní normativní akty (stanovy, vnitřní řády)
 - musí být v souladu s heteronomním právem

Heteronomní a autonomní právo

- **Veřejné právo**

- Veřejné zájmy, vztahy mezi veřejnou mocí a soukromými osobami
- Nadřazenost státu, jednostranně rozhoduje o právech a povinnostech
 - Čl. 2 odst. 3 Ústavy: *„Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.“*
- Ústavní právo, správní právo, trestní právo, finanční právo, procesní právo...

- **Soukromé právo**

- Zájmy soukromé
- Rovnost subjektů právních vztahů
 - Čl. 2 odst. 4 Ústavy: *„Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“*
- Práva a povinnosti na základě dohody
- Občanské právo, pracovní právo, rodinné právo, autorské právo...

Heteronomní a autonomní právo

- **Hmotné právo**

- Představuje obsah společenských vztahů
- Stanoví, co je zakázáno, dovoleno, oprávněno
- Stanoví, jak se lidé mají ve společnosti chovat, aniž by takové chování vyžadovalo zásah státního orgánu

- **Procesní právo**

- Stanoví postupy, jimiž se účastníci právních vztahů mohou domáhat svého práva
- Stanoví také postupy při tvorbě práva a aplikaci práva
- Upravuje chování lidí, které se uskutečňuje ve vztahu ke státnímu orgánu
- Upravuje chování státního orgánu

Heteronomní a autonomní právo

- **Vnitrostátní právo**

- Právo objektivní – upravuje vztahy uvnitř státu
- Pramen především v právních předpisech
- Vynutitelné donucením státu
- Nutno dodržovat i v zahraničí
- Količní právo – mezinárodní právo soukromé – upravuje vztahy s cizím prvkem

- **Mezinárodní právo**

- Upravuje vztahy mezi jednotlivými státy
- Subjektem kromě států a mezinárodních organizací může být i jednotlivec
- Pramen především v mezinárodních smlouvách
- Vynucení závislé na vůli států

- **Právo Evropské unie**

- Soubor právních norem Evropské unie a evropských společenství
- Prvek supranacionality – nadnárodní povaha
- Bezprostřední závaznost práva
- Přímá aplikovatelnost
- Přednost před vnitrostátním právem členských států

Heteronomní a autonomní právo

- **Církevní právo**

- Vnitřní předpisy církví, závazné uvnitř určité církve nebo náboženské společnosti
- Upravuje vztah jednotlivců k Bohu, vztahy jednotlivců mezi sebou a k církvi

- **Kanonické právo** – soubor pravidel (kánonů) platných v určité křesťanské (katolické, pravoslavné či anglikánské) církvi

- Katolická církev – Kodex kanonického práva

- **Konfesní právo**

- Soubor právních norem, které upravují vztah státu na straně jedné a církví na straně druhé
- Zajišťuje výkon náboženské svobody jak v rovině individuální, tak i kolektivní
- Pramen – zákony a smlouvy (konkordáty)

Prameny práva

- **Materiální prameny**

- Společenské jevy, které byly důvodem přijetí formálního práva (např. společenské poměry, hospodářské a ekonomické důvody, přírodní katastrofy, historické okolnosti)

- **Formální prameny**

- Vnější normativní forma obsahující pravidla chování (pramen práva v užším slova smyslu)
- normativní právní akt (právní předpis)
- normativní smlouva
- precedens
- právní obyčej
- právní věda

Prameny práva

- **Materiální prameny**

- Společenské jevy, které byly důvodem přijetí formálního práva (např. společenské poměry, hospodářské a ekonomické důvody, přírodní katastrofy, historické okolnosti)

- **Formální prameny**

- Vnější normativní forma obsahující pravidla chování (pramen práva v užším slova smyslu)
- **normativní právní akt** (právní předpis)
 - Výsledky pravotvorné činnosti kompetentních státních orgánů
 - Obsahují právní normy
 - Vztahují se na skupinu případů stejného druhu a neurčitý počet subjektů (osob)
 - Individuální právní akty – rozhodnutí – vztahují se na jedinečný případ
- **normativní smlouva**
- **precedens**
- **právní obyčej**
- **právní věda**

Orgány s právo tvornou pravomocí

- **Parlament ČR** (nikoliv jednotlivé komory)
- **Vláda České republiky**
- **Ministerstva** (nikoliv jednotliví ministři)
- **Ostatní ústřední správní úřady** – např. Český statistický úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Český báňský úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Český telekomunikační úřad, Národní bezpečnostní úřad
- **Česká národní banka**
- **Některé územní správní úřady** – krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti
- **Orgány územní samosprávy** – rady a zastupitelstva obcí a krajů
- **Prezident ČR** – nepřímé legislativní pravomoci
- **Ústavní soud ČR** – právo rušit právní normativní akty (negativní zákonodárce)

Normativní právní akty

- **Zákonné**

- ústavní zákony (zejména Ústava ČR a Listina základních práv a svobod, které spolu s ostatními ústavními zákony tvoří ústavní pořádek)
- (běžné) zákony
- zákonná opatření Senátu
- nálezy Ústavního soudu, jimiž se ruší zákon

- **Podzákonné**

- nařízení vlády
- vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a ČNB
- (obecně závazné) vyhlášky kraje a obce
- nařízení kraje a obce
- nařízení krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti

Publikace normativních právních aktů

- **Materiální publikace** – adresát se skutečně musí setkat s pramenem práva (doručování do vlastních rukou)
- **Formální publikace** – adresát zná obsah předpisu od okamžiku, kdy se s ním mohl seznámit (vydání úřední sbírky)
- Funkce publikačních prostředků:
 - informační – má se za to, že každý zná, co bylo publikováno
 - evidenční – zajišťuje přehled toho, co platí
 - normotvorná – spočívá v tom, že teprve publikací může pramen práva nabýt platnosti
- **Publikační prostředky**
 - Sbírka zákonů - všechny právní předpisy s celostátní působností a další právní akty (rozhodnutí prezidenta republiky, sdělení ministerstev)
 - Sbírka mezinárodních smluv
 - Věstník právních předpisů kraje
 - Úřední deska obce

Normativní smlouvy

- **Mezinárodní smlouvy** – Čl. 10 Ústavy České republiky stanoví, že „*vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“
 - nutný souhlas Parlamentu;
 - jsou součástí právního řádu;
 - aplikační přednost před zákonem
- Z povahy věci plyne, že mezi subjekty vnitrostátního práva mohou být aplikována pouze pravidla, jež jsou vnitrostátní aplikace způsobilá, jsou tzv. *self-executing* (samo-vykonatelná).
- Nález Ústavního soudu sp. zn. **Pl. ÚS 36/01** ze dne 25. 6. 2002 – lidskoprávní smlouvy jsou součástí ústavního pořádku České republiky (srov. čl. 112 Ústavy)

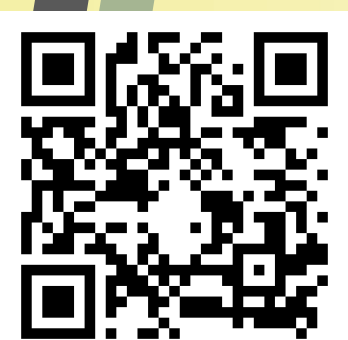

Normativní smlouvy

- Veřejnoprávní smlouvy – svojí povahou se blíží normativním právním aktům
 - **Koordinační veřejnoprávní smlouvy** - jde o smlouvy uzavírané pouze mezi subjekty, které vykonávají veřejnou správu
 - **Subordinační veřejnoprávní smlouvy** - takové, které jsou uzavírány mezi vykonavatelem veřejné správy a osobou, vůči níž směřuje výkon veřejné správy
- Kolektivní smlouvy – upravují individuální a kolektivní vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci
 - Podnikové kolektivní smlouvy -uzavřené mezi příslušným odborovým orgánem a zaměstnavatelem
 - Kolektivní smlouvy vyššího stupně - uzavřené pro větší počet zaměstnavatelů mezi příslušným vyšším odborovým orgánem a organizací nebo organizacemi zaměstnavatelů
 - Podzákoný pramen práva

Precedens

- Rozhodnutí soudu, kterým se poprvé řeší právem dosud neupravený společenský vztah
- Význam spočívá v tom, že v budoucnosti v případech téhož nebo obdobného druhu vystupuje toto rozhodnutí jako obecně závazné
- Typický pro angloamerický systém, v ČR formálně není považován za pramenem práva
- Judikatura soudů je významnou autoritou dotvářející a doplňující normy práva
- Precedenční závaznost nálezů Ústavního soudu?
 - Čl. 89/2 Ústavy: „*Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.*“ Srov. náleží III. **ÚS 252/04** ze dne 25. 1. 2005

Precedens

- V ČR je soud ze zákona vázán rozhodnutím vyššího soudu jen v individuálním případě
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku

Právní obyčej

- Nejstarší pramen práva
- Pravidlo chování, které se **v důsledku dlouhodobého užívání** v dané společenské komunitě **pocituje jako zavazující** a jeho *zachovávání je zabezpečováno státním donucením*
- Aby se obyčej stal právním obyčejem, pak je nutno, aby
 - – obyčejové pravidlo vykazovalo znak **dlouhodobého užívání** (*usus longaevus*),
 - – existovalo **přesvědčení o jeho závaznosti** (*opinio necessitatis*),
 - – v případě jeho porušení bylo uplatněno **státní donucení**.
- Vzniká živelně, spontánně

Právní obyčej

- V ČR jedině, když na něj odkazuje zákon → *secundum et intra legem*
- Obchodní zvyklosti - jeden z pramenů obchodního práva, smluvními stranami fakticky dodržovaná pravidla, aniž by bylo požadováno jejich zakotvení v právním předpisu, jsou věci dokazování
- Příklad právního obyčeje v českém právním řádu?
 - § 2 zákon č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu: „*Ostatními svátky jsou (...) Velký pátek, Velikonoční pondělí (...)*“
- Dobré mravy
- Ústavní zvyklosti

Vnitřní předpisy

- Nejsou obecně závazné jako právní normativní akty - nejsou prameny práva
- Vydávány v takových systémech, kde jsou dány vztahy nadřízenosti a podřízenosti.
- Např. stanovy, řády, směrnice
- Externí důsledky
- Individuální služební pokyny - směřují ke konkrétní osobě a vztahují se ke konkrétní věci

Právní věda

- Historie (římské právo, anglické právo) - právní normy jako produkt názorů právních vědců nebo výsledek diskuse v rámci právní vědy
- Má pouze interpretační význam – může ovlivnit rozhodování soud
 - Některými autory řazena jako sekundární pramen práva

Ústavní právo

- Ústavní právo je souhrn principů a norem nejvyšší právní síly, které upravují základní společenské vztahy.
- Předmětem ústavního práva jsou:
 - Základy veřejné moci
 - Ústavní orgány moci
 - Základy společenské samosprávy
 - Uznání a vymezení svobody individua
 - Základy politické demokracie
 - Základy systému spravedlnosti
 - Ústavněprávní symbolika

Principy v ústavním právu

Typickým příkladem vymezenosti i nepsaných právních pravidel lidského chování je právo obyčejové. Pro vznik právního obyčeje je nutné obecné **přesvědčení o potřebě dodržovat obecné pravidlo chování** (*opinio necessitatis*) a dále **jeho zachovávání po dlouhou dobu** (*usus longaevus*, resp. *longa consuetudo*). Obě tato hlediska jsou definičními hledisky i pro vymezení obecného právního pravidla (hlediskem odlišujícím obecný princip a právní obyčej je zejména míra jejich obecnosti). V systému psaného práva má přitom obecné právní pravidlo charakter samostatného pramene práva pouze *preter legem* (čili, pokud psané právo nestanoví jinak).

I v českém právu takto platí a je běžně aplikována řada obecných právních principů, které nejsou výslovně obsaženy v právních předpisech. Příkladem je právní princip, dle něhož neznalost práva neomlouvá, nebo princip nepřipustnosti retroaktivity, a to nejenom pro odvětví práva trestního. Jiným příkladem jsou výkladová pravidla *a contrario*, *a minore ad maius*, *a maiore ad minus*, *reductio ad absurdum* apod. Dalším, a to moderním ústavním nepsaným pravidlem, je řešení kolize základních práv a svobod principem proporcionality.

Mezi tyto obecně uznávané právní principy bez jakékoli pochybnosti patří v oblasti práva ústavního pravidla počítání času, jak jsou v evropském právním myšlení srozumitelně a smysluplně vymezena od dob římských. Tato skutečnost ústavodárci, resp. zákonodárci, nijak nebrání, aby, pokud uzná za vhodné, vymezil počítání času výslovně odlišným způsobem. Příkladem tohoto postupu českého zákonodávce v odvětví práva ústavního je § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta počíná již dnem rozhodným pro její plynutí, a nikoli dnem následujícím, jak je obvyklé. V této souvislosti nutno poukázat i na rozdílnost dikce čl. 50 odst. 1 Ústavy, kdy lhůta počíná "ode dne", který je pro její plynutí rozhodný, a § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta "počíná dnem", který je pro její plynutí rozhodný.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97

Orgány s právo tvornou pravomocí

- **Parlament ČR** (nikoliv jednotlivé komory)
- **Vláda České republiky**
- **Ministerstva** (nikoliv jednotliví ministři)
- **Ostatní ústřední správní úřady** – např. Český statistický úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Český báňský úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Český telekomunikační úřad, Národní bezpečnostní úřad
- **Česká národní banka**
- **Některé územní správní úřady** – krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti
- **Orgány územní samosprávy** – rady a zastupitelstva obcí a krajů
- **Prezident ČR** – nepřímé legislativní pravomoci
- **Ústavní soud ČR** – právo rušit právní normativní akty (negativní zákonodárce)

Ústava

- Soustava brzd a rovnovah (protivah) → **tripartita státní moci**
 - Charles Louise Montesquieu (O duchu zákonů), John Lock
- **Zákonodárná moc**
 - Dvoukomorový parlament
- **Výkonná moc**
 - Vláda, prezident, ministerstva, správní orgány, státní zastupitelství
- **Soudní moc**
 - Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní soudy, krajské soudy, okresní soudy; Evropský soud pro lidská práva

Zákonodárny proces

- Návrh zákon (čl. 41 Ústavy)
 - Poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda, zastupitelstvo vyššího ÚSC
- Poslanecká sněmovna: první čtení → druhé čtení → třetí čtení
 - 1 – představení návrhu na plénu (zástupce navrhovatele), zpravodaj, rozprava
 - 2 – projednání návrhu výbory, navrhovatel, zpravodajové výborů, obecná rozprava, možnost vrátit výborům k projednání, podrobná rozprava, pozměňovací návrhy
 - možnost vzít zpět až do konce druhého čtení, později jen se souhlasem celé Sněmovny
 - 3 – opravy legislativně technických chyb, návrh na opakování druhého čtení, hlasování : návrzích na zamítnutí, pozměňovacích, o přijetí
 - schválení – nadpoloviční většina přítomných / ústavní zákon 3/5 všech

Zákonodárny proces

- **Senát:** rozeslání senátorům, klubům a výborům
 - Obecná i podrobná rozprava ve výborech
 - Nezabývat se osnovou → prezident
 - Obecná rozprava – schválení zákona / zamítnutí
 - Rozprava podrobná – pozměňovací návrhy (přednostní hlasování)
 - Neprojde-li žádný návrh, platí, že po uplynutí 30 dnů od postoupení návrhu Senátu je zákon přijat
 - Schválení zákona / vrácení zákona PS
- **Prezident republiky**
 - Prezident může zákon podepsat, nebo jej může vetovat, tedy s odůvodněním vrátit do 15 dnů Poslanecké sněmovně
 - Prezident zákon ani nepodepíše, ani jej nevrátí a zákon je tak poté vyhlášen bez jeho podpisu

2) Právo veřejné a soukromé

Právní dualismus

- Zájmová teorie
- Mocenská teorie
- Organická teorie
- Metoda právní regulace

Veřejné právo

- Založeno na nerovnosti zúčastněných subjektů - nadřazený subjekt má pravomoc rozhodnout o právech a povinnostech podřazeného subjektu i proti jeho vůli
- Nadřazený subjekt je orgán veřejné moci, podřazený subjekt je fyzická či právnická osoba
- Právní vztah vzniká na základě individuálního právního aktu (rozsudek, nález apod.), který je stanoven nadřazeným subjektem
- Ve veřejném právu se používají výlučně kogentní normy
- Uplatňují se zásady oficiality a legality
- Ochranu před libovůlí mocenských subjektů poskytuje správní a ústavní soudnictví - chrání zákonnost, ústavnost, a zákonně a ústavně zaručená práva podřazeného subjektu vůči těm, kdo o nich rozhodoval (správní orgány, stát jako celek)
- Mezi deliktem veřejnoprávní povahy a sankcí za něj je jen přibližná úměrnost
- K veřejnoprávním odvětvím patří ústavní, trestní, správní, finanční právo a právo sociálního zabezpečení
- Veřejnoprávní charakter mají odvětví práva procesního
- Mezinárodní právo veřejné nemá veřejnoprávní charakter, protože není součástí vnitrostátního práva, ale je specifickým právním systémem

Soukromé právo

- Založeno na rovnosti zúčastněných subjektů
- Prosazují se dispozitivní normy, kogentní normy zde lze najít, ale ty tvoří limity právních vztahů
- Má smluvní charakter - soukromoprávní vztah vzniká na základě smlouvy mezi zúčastněnými subjekty, mezi kterými musí dojít ke konsenzu, tedy jeden subjekt nemůže ukládat druhému povinnosti proti jeho vůli
- Soukromoprávní vztahy mají převážně majetkový charakter
- Konflikty mezi subjekty řeší zpravidla třetí nestranný (orgán veřejné moci - soud, rozhodce, arbitr) na základě dispoziční zásady
- Dispoziční právo žalobce (dominus litis) - žalobce v žalobě vymezuje předmět řízení, do značné míry s ním disponuje, má možnost zpětvzetí žaloby
- V případě deliktů soukromoprávní povahy je typická restituce (obnovení původního stavu), reparace (náhrada škody), resp. satisfakce v případě újmy nemajetkové
- Charakteristická je zde úměrnost mezi deliktem a sankcí za něj
- K soukromému právu se řadí občanské, obchodní, rodinné, pracovní, mezinárodní soukromé a obchodní právo

Veřejné právo

- Ústavní právo
- Trestní právo
- Správní právo
 - Stavební, přestupkové, cizinecké...
- Finanční (daňové) právo
- Právo sociálního zabezpečení
- Právo životního prostředí
- Mezinárodní právo veřejné
- Právo civilního procesu

Soukromé právo

- Občanské právo
 - Závazkové, rodinné, dědické...
- Právo obchodních korporací
- Pracovní právo
- Právo duševního vlastnictví
- Mezinárodní právo soukromé

Ústavní právo

- Ústavní právo je právní odvětví veřejného práva vymezujícím stát a obsah státní moci. Ústavní právo je tvořeno souhrnem právních norem nejvyšší právní síly určujících formu státu a vlády, rozdělení a výkon státní moci a základní práva a svobody.
- Ústavní právo je soubor všech právních norem, které upravují nejdůležitější vztahy ve státě, a to:
 - uspořádání státu
 - rozdělení a výkon státní moci
 - základní práva a svobody občanů
- Orgán ochrany ústavnosti – Ústavní soud České republiky (www.usoud.cz)
- Prameny ústavního práva
 - Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)
 - Listina základních práva a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) aj.

Trestní právo

- Trestní právo je odvětvím veřejného práva, které určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestnými činy, jaké jsou sankce za jejich spáchání a jakým způsobem stát prostřednictvím svých příslušných orgánů spáchání trestných činů zjišťuje a jejich pachatele trestá.
- Trestní právo hmotné se uplatňuje v rámci trestního práva procesního, pachatele trestného činu lze odsoudit pouze trestním řízením
- **Trestní právo hmotné**
 - Stanoví, co je trestným činem, podmínky trestní odpovědnosti, jaké sankce (trest či ochranné opatření) lze za trestný čin uložit
- **Trestní právo procesní**
 - Stanoví postup příslušných orgánů státu (orgány činné v trestním řízení) při zjišťování trestných činů, prokazování jejich spáchání konkrétním osobám, ukládání a výkon trestů a ochranných opatření, upravuje zároveň i práva a povinnosti osoby, proti které se trestní řízení vede, jakož i dalších osob, jichž se toto řízení dotýká

Trestní právo

- **Účel a funkce trestního práva hmotného**
 - Ochranná funkce
 - Represivní funkce
 - Preventivní funkce
 - Regulativní funkce
- **Podmínky trestní odpovědnosti**
 - Protiprávnost činu
 - Typové znaky trestného činu (skutková podstata – objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka)
 - Obecné znaky trestného činu (věk, přičetnost, rozumová a mravní vyspělost – mladist.)
- **Tresty:** odnětí svobody, domácí vězení, peněžitý trest, zákaz činnosti...
- **Ochranná opatření:** ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, ochranná výchova (mladiství)

Trestní právo

- **Trestný čin:** přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny
 - **Protiprávnost** – rozpor s právní normou v rámci právního řádu
 - Okolnosti vylučující protiprávnost: nutná obrana, krajní nouze, oprávněné užití zbraně...
 - **Typové znaky** (skutková podstata)
 - Objekt – zájem chráněný zákonem (např. život, zdraví, majetek, rodina...)
 - Objektivní stránka – jednání (konání, opomenutí), následek, příčinná souvislost
 - Subjekt – pachatel (přímý, nepřímý, spolupachatel, účastenství – pomocník, návodce...)
 - Subjektivní stránka – zavinění: úmysl (přímý a nepřímý), nedbalost (vědomá a nevědomá)
 - **Obecné znaky** trestného činu
 - Věk – trestní odpovědnost od 15 let, plná trestní odpovědnost od 18 let
 - Příčetnost – Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný
 - Rozumová a mravní vyspělost (mladiství) – relativní trestní odpovědnost

Trestní právo

- **Posuzování trestnosti činu**

- Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle **pozdějšího zákona** se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.
- Jestliže se zákon změní během páčání činu, užije se zákona, který je **účinný při dokončení jednání**, kterým je čin spáchán (dokonání trestného činu).
- Při pozdějších změnách zákona, který je účinný při dokončení jednání, jímž je čin spáchán, se užije **zákona nejmírnějšího**.
- Čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat.
- Pachateli lze uložit vždy pouze takový **druh trestu**, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o trestném činu rozhoduje. **O ochranném opatření** se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.

Trestní právo

- **Přípravné řízení**

- Zahájení úkonů trestního řízení (prověřování), zahájení trestního stíhání (vyšetřování), podání obžaloby
- Vyšetřování vede policejní orgán pod dozorem státního zástupce

- **Předběžné projednání obžaloby**

- **Hlavní líčení**

- Na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání před samosoudcem / senátem
- Obžalobu zastupuje státní zástupce, obviněný může být zastoupen obhájcem
- Rozhodnutí ve věci samé – rozsudek (uznání vinným + uložení trestu / zproštění obž.)

- **Odvolací řízení, řízení o dovolání**

- Odvolací soud – proti OS → KS, proti KS → VS; dovolací soud → Nejvyšší soud

- **Vykonávací řízení**

- Výkon trestu odnětí svobody x domácího vězení x zákazu činnosti x peněžitého trestu

Trestní právo

- **Prameny právní úpravy**

- Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
- Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)
- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

- **Zásady trestního práva**

- *Nullum crimen a nulla poena sine lege*
- Subsidiarita trestní represe
- *In dubio pro reo*
- Obžalovací
- Rovnost zbraní
- Právo na obhajobu

Správní právo

- Jeho funkcí je regulovat společenské vztahy, které vznikají ve sféře a při výkonu veřejné správy, přičemž pod pojmem veřejná správa bychom měli rozumět správu věcí veřejných ve veřejném zájmu. Dále upravuje působnost výkonné moci ve státě, činnost státu a veřejnoprávních korporací.
- **Správní právo hmotné**
 - Normy upravující jednotlivé společenské situace
- **Správní právo procesní**
 - Úprava samotné činnosti správních orgánů – tedy jejich procesní postup
- **Správní soudnictví**
 - Ve správním soudnictví poskytují soudy ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob způsobem stanoveným tímto zákonem a za podmínek stanovených zákonem a rozhodují v dalších věcech, v nichž tak stanoví tento zákon.

Správní právo

- **Prameny právní úpravy**

- Zákon o matrikách, o občanských průkazech, cestovních průkazech, stavební zákon, o přestupcích, o obcích, o krajích, o hlavním městě Praze...
- Správní řád (zákon č. 500/2004 Sb.)
- Soudní řád správní (zákon č. 150/2002 Sb.)

- **Základní zásady činnosti správních orgánů**

- Zásada legality
- Zásada proporcionality
- Zákaz zneužití správního uvážení
- Zásada ochrany dobré víry a oprávněných zájmů
- Zásada souladu s veřejným zájmem
- Zásada subsidiarity...

Správní právo

- **Přestupek – zákon č. 250/2016 Sb.**

- Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.
- Fyzická osoba je pachatelem, jestliže svým zaviněným jednáním naplnila znaky přestupku nebo jeho pokusu, je-li trestný.
- **Skutková podstata**
 - Objekt – zájem chráněný zákonem (např. společenské vztahy, životní prostředí)
 - Objektivní stránka – jednání (konání, opomenutí), následek, příčinná souvislost
 - Subjekt – FO alespoň 15 let, PO, přičenost
 - Subjektivní stránka – úmysl (přímý, nepřímý), nedbalost (vědomá, nevědomá)
 - U fyzické osoby se vyžaduje naplnění subjektivní stránky, u právnické osoby nikoli
- Trest: napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci a zveřejnění rozhodnutí
- Přestupkové řízení je vedeno správním orgánem, který rozhoduje v řízení o přestupcích (obecní úřad, případně jiný orgán dle zákona – např. policie), účastníky řízení je obviněný z přestupku, poškozený a případně vlastník zabrané věci.

Finanční právo

- Souhrn norem finančního práva upravuje vztahy vznikající v procesu tvorby, rozdělování a používání peněžní masy a jejich částí.
- **Obecná část**
 - Obecné poznatky o oboru, vymezení předmětu a systému, problematika realizace norem, problematika finančních orgánů jako subjektů finančněprávních vztahů, státního dozoru, finanční kontroly
- **Zvláštní část**
 - Právní úprava veřejných rozpočtů a státních fondů (rozpočtové právo), právní úpravu daní, poplatků, cla a dalších povinných dávek (daňové právo a poplatkové právo), právní úpravu úvěru, právní úpravu měny a peněžního oběhu (měnové právo), právní úpravu devizového hospodářství (devizové právo), právní úpravu finančního trhu.
- **Finančně-právní vztah:** Předmětem jsou přímo či nepřímo peněžní prostředky, anebo peněžní plnění, subjektem je stát a daňový subjekt.

Finanční právo

- **Subjekty finanční práva a státní dozor**

- Ústřední orgány: Ministerstvo financí a Česká národní banka, Generální ředitelství cel a Generální finanční ředitelství
- Územní orgány: finanční ředitelství, finanční úřady, generální ředitelství cel a celní úřady.

- **Právní předpisy**

- Zákon o státní rozpočtu (na příslušný rok)
 - Navrhuje jej jen vláda, projednává a schvaluje jej pouze Poslanecká sněmovna (nikdy Senát)
 - Státní závěrečný účet za každý rok předkládá Poslanecké sněmovně vláda do konce dalšího dubna; sněmovna ho usnesením bere na vědomí a souhlasí s vypořádáním schodku, případně přebytku
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád
- Zákon o daních z příjmů, zákon o spotřebních daních, zákon o dani z přidané hodnoty...

Finanční právo

- **Daň:** povinná platba, která je příjmem státního rozpočtu (či rozpočtů ÚSC); vyznačuje se *neekvivalentností* (na rozdíl od poplatku, za který je poskytnuta služba) a neúčelovostí;
- **Dělení daní – *přímé*** (s výjimkou daně odváděné zaměstnavatelem za zaměstnance platí osoba, na kterou daň dopadá, tj. *poplatník*; např. daň z příjmu, silniční daň, daň z nabytí nemovitostí, daň z nemovitosti) a ***nepřímé*** (platí ten, na koho nedopadá, tj. *plátce*; např. DPH, spotřební daň, ekologické a energetické daně)
- **Konstrukční prvky daně:** daňový subjekt (FO nebo PO), správce daně (finanční správa nebo celní správa), předmět daně, základ daně, sazba daně, korekční prvky (základu daně i daně)
- **Typy daňových řízení** (daňový řád): ***registrační*** (kdo je povinen přiznat a zaplatit daň), ***řízení nalézací*** (proces vyměření/doměření daně; *samo-vyměřovací povinnost* daňového subjektu = daňové přiznání; břemeno tvrzení a důkazní výrazně tíží daňový subjekt), ***řízení při placení daní*** (včetně možnosti zástavního práva k zajištění pohledávky, ručení, daňové exekuce aj.)

Právo civilního procesu

- Jde o soubor právních norem a právních zásad upravujících civilní proces, tedy postup soudů a jiných orgánů při rozhodování sporů a poskytování ochrany subjektivním právům. Stanoví, jak se má v řízení postupovat, jaké lze činit procesní úkony a jaké z toho plynou procesní důsledky.
- Tím je umožněno, aby procesní strany věděly, jak mají v řízení postupovat, jaké procesní úkony mohou v řízení činit a jaké právní důsledky plynou z jejich konání nebo nekonání v rámci řízení, čímž je založena jejich právní jistota. Na druhé straně soudy prostřednictvím závazných pravidel mohou snáze dospívat k řešení sporů a současně jsou jimi limitovány, což zabraňuje zneužití soudní moci.

Právo civilního procesu

- **Řízení sporné** - smyslem sporného řízení je zajištění ochrany porušeného či ohroženého subjektivního práva zaručeného hmotněprávní úpravou (*reparační funkce*); většina rozhodnutí ve sporných řízeních proto má deklaratorní charakter
- **Řízení nesporné** - nalézací řízení bez znaků kontradiktornosti, jehož cílem je působit preventivně na vybranou oblast společenských vztahů
- **Řízení nalézací** - nalézací řízení vede k tzv. nalézání práva, tj. buď deklaruje, co právem je, nebo konstituuje nový hmotněprávní vztah
- **Řízení vykonávací** - v případě, že nedojde ke splnění povinnosti, která byla uložena rozhodnutím, může dojít k prosazení povinnosti k plnění pomocí donucujících prostředků státní moci nebo alespoň pod její kontrolou
- **Insolvenční řízení** - insolvenční řízení upravuje různé způsoby řešení úpadku dlužníka. Zahrnují prvky nalézacího i vykonávacího řízení: cílem je majetkové uspořádání poměrů mezi více subjekty, přičemž toto uspořádání se posléze ve stejném řízení realizuje
- **Rozhodčí řízení** - alternativní řešení sporů, rozhoduje jiná osoba než soudce
- **Zajišťovací řízení** - zajištění důkazu nebo poměrů před zahájením soudního řízení

Právo civilního procesu

- **Subjekty civilního procesu**

- Soud: senát, soudce, asistent soudce, justiční čekatel, vyšší soudní úředník
- Účastníci soudního řízení
 - Sporné řízení: žalobce a žalovaný (navrhovatel a odpůrce)
 - Nesporné řízení: účastník, navrhoval, zvláštní označení (manžel)
- Osoby zúčastněné na řízení: svědek, dítě
- Zvláštní: insolvenční správce, exekutor, rozhodce

- **Průběh civilního procesu**

- Podání žaloby, návrhu na zahájení řízení, zahájení řízení z moci úřední
- Nařízení jednání (výjimky), dokazování, další procesní úkony
- Vydání rozhodnutí – rozsudek, usnesení, platební rozkaz, pověření...
- Řízení o řádných (odvolání, odpor) a mimořádných opravných prostředcích (dovolání...)

Právo civilního procesu

- **Zásady civilního procesu**
 - Dispoziční x oficiality
 - Volného hodnocení důkazů x legální teorie důkazní
 - Arbitrárního pořádku x legálního pořádku
 - Projednací x vyšetřovací
 - Formální x materiální pravdy
 - Zásada rovnosti účastníků řízení
 - Zásada veřejnosti soudního jednání

Právo civilního procesu

- **Prameny právní úpravy**

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
- Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících FO a PO
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

Občanské právo

- **Občanské právo hmotné**, popřípadě zkráceně jen občanské právo (*jehož součástí však není občanské právo procesní*), je patrně nejrozsáhlejší právní odvětví českého právního řádu. Původně se rozsah tohoto pojmu v podstatě kryl se soukromým právem, postupně se však z něho začaly některé oblasti vydělovat jako samostatná právní odvětví.
- Občanské právo upravuje zejména:
 - základní otázky soukromého práva (obecná část soukromého práva)
 - rodinné právo
 - věcná práva
 - dědické právo
 - závazkové právo
 - nekalou soutěž
- Občanské právo je blíže rozebráno v samostatném předmětu!

Právo obchodních korporací

- Dříve **obchodní právo** – soubor právních norem především soukromého práva upravující postavení obchodníků (*podnikatelů*) a vztahy, do nichž obchodníci (podnikatelé) vstupují (včetně vztahů, na jejichž druhé straně stojí i neobchodníci). Konkrétně se jednalo zejména o úpravu obchodních společností, obchodního rejstříku, obchodních knih (účetnictví), obchodů, smluv mající obchodní povahu.
- S účinností občanského zákoníku se obchodní závazkové vztahy staly součástí občanského práva, ve zvláštní regulaci zůstalo postavení obchodních korporací – podnikatelských právnických osob a družstev
- Obchodní korporace – **obchodní společnosti** (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení) a **družstva**

Právo obchodních korporací

- **Prameny právní úpravy**
 - Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (tzv. ZOK)
- **ZOK upravuje zejména z obchodních korporací:**
 - založení,
 - vklady, základní kapitál, podíly,
 - ručení za závazky,
 - rozložení vnitřní struktury orgánů,
 - odpovědnosti členů těchto orgánů a
 - zrušení korporace.

Pracovní právo

- Výšeč právních vztahů vznikajících při výkonu závislé práce mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Dále vztahy kolektivní povahy, postup před vznikem pracovního poměru, režim dočasně práce neschopného zaměstnance a zapracování předpisů Evropské unie.
- **Závislá práce – práce vykonávána:**
 - ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance,
 - jménem zaměstnavatele,
 - podle pokynů zaměstnavatele
 - a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně
- **Prameny právní úpravy**
 - Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
 - Zákon o inspekci práci, zákon o zaměstnanosti...

Pracovní právo

- **Pracovní smlouva** – základní dokument pracovněprávních vztahů
 - **Písemná forma**
 - **Obligatoční náležitosti**
 - Druh vykonávané práce
 - Místo výkonu práce
 - Den nástupu do práce (vznik pracovního poměru)
 - **Další (nepovinné náležitosti)**
 - Dovolená, sickdays, práce přesčas
 - Mzda, příplatky, benefity
 - Zkušební doba, kvalifikační dohoda, zákaz konkurence

Pracovní právo

- **Základní zásady pracovního práva**

- a) zvláštní zákonná ochrana postavení zaměstnance,
- b) uspokojivé a bezpečné podmínky pro výkon práce,
- c) spravedlivé odměňování zaměstnance,
- d) řádný výkon práce zaměstnancem v souladu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele,
- e) rovné zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace.

- **Skončení pracovní poměru**

- Dohodou
- Výpovědí
- Okamžitým zrušením pracovního poměru
- Odstoupením
- Uplynutím doby určité, smrtí zaměstnance, zánikem zaměstnavatele...

3) Soustava právních norem a soudů

Ústavní zákony
+ lidskoprávní
smlouvy

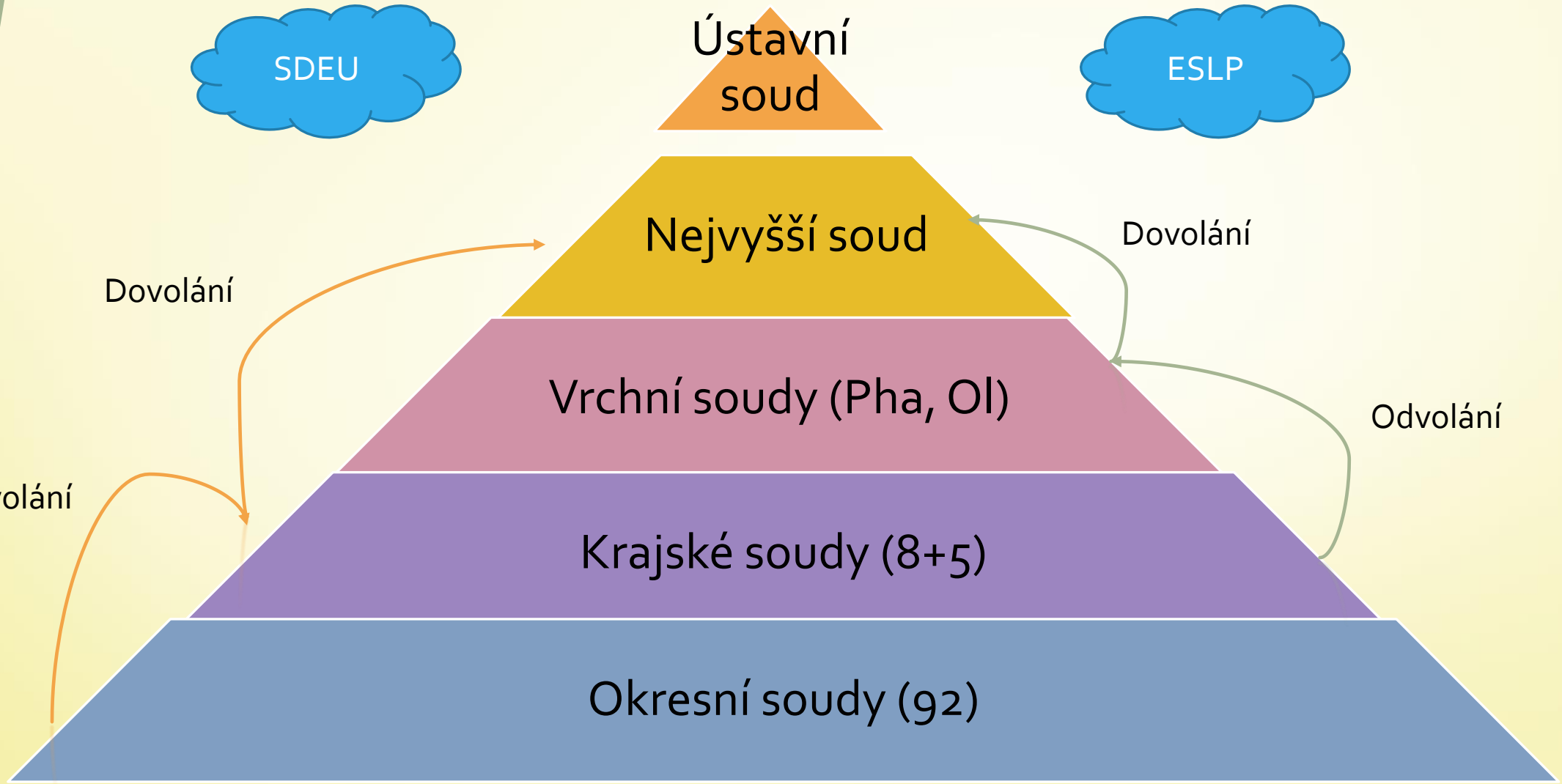

Smlouvy dle čl. 10
Ústavy

Zákony + mezinárodní smlouvy +
zákonná opatření senátu

Podzákonné právní předpisy (nařízení,
vyhlášky, OZV)

Metodiky, instrukce...

SDEU

ESLP

Ústavní
soud

Ústavní stížnost

Nejvyšší správní
soud

Kasační stížnost

Krajské soudy

Správní žaloba

Soudní soustava

- Dvojinstanční řízení, tj. po vyčerpání jednoho opravného prostředku nabývá rozhodnutí právní moci; mimořádné opravné prostředky nemají vliv na právní moc, ale mohou mít vliv na vykonatelnost
- **Okresní soudy** (Městský soud v Brně, obvodní soudy v Praze): prvoinstančním soudem ve většině věcí
- **Krajské soudy** (Městský soud v Praze): prvoinstanční soudy ve složitějších věcech a ve správním soudnictví, odvolací soudy u rozhodnutí okresního soudu
- **Vrchní soudy** (v Olomouci a v Praze): odvolací soudy od rozhodnutí krajského soudu
- Soudy vrcholové soustavy (**Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, Ústavní soud**): řeší mimořádné opravné prostředky, přičemž vyčerpání všech opravných prostředků (i mimořádných) je zpravidla podmínkou pro řešení věci před Ústavním soudem

Mezinárodní soudy

- **SDEU a jiné soudy EU:** rozhodují ve věcech práva EU; rozhodnutí SDEU je v zásadě závazné pro rozhodování českých soudů
- **Evropský soud pro lidská práva:** řeší žaloby soukromých osob proti státní moci, které se týkají práv z Evropské úmluvy; významný prvek pro rozhodování českých soudů
- Další soudy, které rozhodují spory vyplývající z mezinárodního práva: Mezinárodní soudní dvůr (Haag; není obligatorním „obecným“ mezinárodním soudem), trestní tribunály ad hoc atd.

4) Právnické profese

Právník

- Právník je člověk, který má ukončené právnické vzdělání (obvyklý je titul Mgr., někdy JUDr. nebo PhD.).
- Pokud absolvuje i požadovanou praxi a profesní zkoušku, může se z něj za pár let stát soudce, advokát, notář, státní zástupce nebo exekutor.
- Spousta právníků však působí například ve firmách nebo ve státní správě – k tomu obvykle žádné profesní zkoušky nejsou zapotřebí.

Advokát

- Advokát je svobodné právnické povolání, které se zabývá soustavným poskytováním právních služeb, a to zpravidla za úplatu
- Poskytováním právních služeb se pak rozumí zejména zastupování v řízení před soudy, správními úřady a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, poskytování právních rad, sepisování listin a zpracovávání právních rozborů
- Právní úprava – zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- Stavovská organizace – Česká advokátní komora
- **Podmínky pro výkon advokacie**
 - Plná svéprávnost
 - Bezúhonnost
 - Získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva studiem na vysoké škole v České republice (případně jiné uznatelné vzdělání)
 - Vykonával po dobu alespoň tří let právní praxi jako advokátní koncipient
 - Složil advokátní zkoušku a
 - Složil do rukou předsedy advokátní komory slib

Notář

- Notář je právník, který po ukončení právnické fakulty získal pětiletou praxi v notářské kanceláři, úspěšně zvládl notářskou zkoušku a vyhrál konkurz na obsazení notářského úřadu.
- Činnost notáře je podobně jako u advokáta svobodným povoláním, ale výkonem notářského úřadu zároveň pověřuje notáře stát.
- Proto také pro činnost notáře platí výrazně větší omezení než je tomu u shora jmenovaných advokátů (notář smí svou činnost vykonávat výlučně v ČR, musí mít české státní občanství a platí pro něho zákaz jiné výdělečné činnosti).
- Počet notářů je omezen, proto jich u nás působí výrazně méně než advokátů. Jednotliví notáři nejsou nijak specializováni – zjednodušeně řečeno, každý z nich je povinen poskytovat všechny služby, které má ze zákona v náplni práce. Na rozdíl od advokáta, notář je nestranný a nezávislý. Nehájí specifické zájmy stran, nýbrž stabilitu a budoucí bezkonfliktnost a funkčnost právních vztahů.

Notář

- Stavovská organizace – Notářská komora
- Právní úprava – zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
- Notářem může být jen ten, kdo
 - má české občanství nebo je občanem států EU, EHS nebo Švýcarska
 - je plně svéprávný,
 - získal vysokoškolské vzdělání v oboru právo
 - je bezúhonný,
 - vykonal alespoň pětiletou notářskou praxi a
 - složil notářskou zkoušku.

Soudní exekutor

- Soudní exekutor je svobodné právnícké povolání, které podle exekučního řádu zajišťuje provádění exekucí.
- Státem je pověřen exekutorským úřadem, tedy oprávněním provádět exekuce a další činnost podle exekučního řádu. Úřad je zásadně se sídlem v obci, ve které sídlí některý z okresních soudů.
- Stavovská organizace – Exekutorská komora
- Právní úprava – zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
- Soudním exekutorem může být jen ten, kdo
 - je plně svéprávný
 - má české vysokoškolské právnícké vzdělání
 - je bezúhonný
 - vykonal alespoň tříletou právníckou praxi
 - složil exekutorskou zkoušku

Státní zástupce

- Státní zástupce (zastarale též státní návladní) je právník, který je zařazen k určitému státnímu zastupitelství a který vykonává jeho úkoly. V České republice státní zástupci působí od roku 1994, před tím existovali prokurátoři.
- Někdy bývá považován za reprezentanta justice (soudní moci), tedy v podobném postavení jako soudce, podle článku 80 české Ústavy i podle judikatury Ústavního soudu je však součástí moci výkonné.
- Právní úprava – zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Samosprávná organizace – není (podřízeni Ministerstvu spravedlnosti)
- Podmínky:
 - občanství České republiky,
 - plná svéprávnost,
 - trestní bezúhonnost,
 - věk nejméně 25 let,
 - české vysokoškolské magisterské vzdělání v oblasti práva,
 - úspěšně složená závěrečná zkouška, případně jiná uznatelná zkouška
 - morální vlastnosti, které dávají záruku, že svou funkci bude řádně zastávat a
 - souhlas se svým jmenováním do funkce a s přidělením k určitému státnímu zastupitelství.

Soudce

- Základní úprava postavení soudce je obsažena v čl. 82 odst. 1 Ústavy České republiky. Podle tohoto článku jsou soudci při výkonu své funkce nezávislí a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Postavení soudců se dále řídí zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.
- Soudce je po splnění všech potřebných podmínek jmenován do své funkce prezidentem republiky a ujímá se jí složením slibu. Na jmenování soudcem však není právní nárok.
- Příprava na výkon funkce probíhá absolvováním tříleté přípravné služby justičních čekatelů vykonávané při soudech. Po uplynutí přípravné služby je čekatel připuštěn ke složení odborné justiční zkoušky.
- Jmenování do funkce soudce není časově omezeno, soudce však může výkon své funkce přerušit, je-li jejího výkonu dočasně zproštěn ministrem spravedlnosti. Funkce soudce zaniká uplynutím roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let, smrtí soudce nebo jeho prohlášením za mrtvého a dále na základě rozhodnutí o zjištění jeho nezpůsobilosti vykonávat funkci, případně vzdal-li se soudce své funkce.
- Soudci je zakázáno zastávat, s výjimkou funkce předsedy nebo místopředsedy soudu, jakoukoliv jinou výdělečnou činnost s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké a činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády a v orgánech Parlamentu.

Soudce

- Právní úprava – zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích
- Samosprávná organizace – není (Ministerstvo spravedlnosti)
- Podmínky pro jmenování soudcem
 - státní občanství České republiky,
 - plná způsobilost k právním úkonům,
 - bezúhonnost,
 - věk nejméně 30 let,
 - vysokoškolské vzdělání získané řádným ukončením studia v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice,
 - složení odborné justiční zkoušky,
 - zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat,
 - souhlas s ustanovením soudce a přidělením ke konkrétnímu soudu.
- Laičtí soudci (přisedící) jsou jmenováni ze zástupců široké veřejnosti (za podmínky, že nemají záznam v rejstříku trestů). Skládají přísahu do rukou předsedy soudu a svou funkci vykonávají po dobu čtyř let.

Insolvenční správce

- Insolvenční správce je jeden z procesních subjektů insolvenčního řízení. Hlavními činnostmi insolvenčního správce je nakládání s majetkovou podstatou dlužníka a v případě konkursu odpovědnost za zpeněžení majetku, řešení insolvenčních a dalších sporů, ve kterých se jedná ze strany dlužníka. Cílem činností insolvenčního správce je maximalizovat uspokojení pohledávek věřitelů.
- Prvního insolvenčního správce ustanovuje soud. Může tak učinit ještě před rozhodnutím o úpadku, pak se jedná o předběžného správce. V rozhodnutí o úpadku se již ustanovuje řádný insolvenční správce. Schůze věřitelů může kvalifikovanou většinou (tj. reprezentující většinu objemu) všech přihlášených pohledávek správce odvolat z funkce a zvolit si nového. Insolvenčního správce může odvolat či zprostit funkce také soud, a to na návrh správce či věřitelského výboru nebo pokud správce neplní své povinnosti.
- Právní úprava – zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- Samosprávná organizace – není (Ministerstvo spravedlnosti)

Insolvenční správce

- Činnost insolvenčního správce je kontrolována insolvenčním soudem a věřitelským výborem, případně zástupcem věřitelů. Některé úkony správce jsou podmíněny souhlasem soudu a věřitelského výboru (podle druhu úkonu buď konkrétního z nich nebo obou). Věřitelský výbor také schvaluje hotové výdaje insolvenčního správce.
- Pokud je úpadek dlužníka řešen konkursem, má insolvenční správce dispoziční právo. To znamená, že disponuje majetkovou podstatou dlužníka, spravuje ji a rozmnožuje; může provozovat obchodní závod dlužníka, pokud je dlužník podnikatelem. Za zákonem stanovených podmínek správce majetkovou podstatu zpeněžuje, a to buď jako celek nebo po částech. Přednostním způsobem zpeněžování je dražba, se souhlasem věřitelského výboru a soudu lze zpeněžovat i mimo dražbu.
- Při řešení úpadku reorganizací (v případě podnikatele) nebo oddlužením (v případě nepodnikající fyzické osoby) má insolvenční správce roli dozorovou. Majetková podstata je v dispozici dlužníka. Insolvenční správce kontroluje dodržování podmínek schválených soudem a převádí získané finanční prostředky věřitelům.

Patentový zástupce

- Patentový zástupce je odborník, který poskytuje právní služby v oblasti průmyslového (duševního) vlastnictví. Jeho hlavním úkolem je odborné posouzení předmětu ochrany, poradenství při výběru druhu ochrany, zpracování potřebných žádostí i podkladů a zastupování před příslušnými úřady a soudy.
- Patentový zástupce musí být vzdělán v technické i právní oblasti, což prokazuje odbornou zkoušku u Úřadu průmyslového vlastnictví, musí mít alespoň tříletou praxi v oboru průmyslového (duševního) vlastnictví a do rukou předsedy Komory patentových zástupců České republiky složit slib.
- Následně může být zapsán do rejstříku patentových zástupců, který vede Komora patentových zástupců České republiky a obdržit od ní osvědčení pro výkon činnosti.

Čekatelé před složením profesní zkoušky

- Advokátní koncipient – 3 roky praxe
- Justiční čekatel (soud) – 3 roky praxe
- Právní čekatel (státní zastupitelství) – 3 roky praxe
- Exekutorský koncipient – 3 roky praxe (následně exekutorský kandidát)
- Notářský koncipient – 5 let praxe (následně notářský kandidát)
- Insolvenční správce – musí splnit podmínku 3 let odborné praxe

5) Právní vztahy

Právní vztahy

- Právní vztahy jsou vyučovány v rámci předmětu Občanské právo I.

6) Aplikace práva